

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ, ЗОКРЕМА ГРАМАТИКИ

Сьогодні, в епоху докорінних змін у навчання, кардинального перегляду змісту, підходів і методів навчання доцільно звернутися до історії й до основних тенденцій їх розвитку, зокрема в навчанні іноземної мови, яка стала дуже популярною в зв'язку з глобалізацією суспільства. Вивчення іноземної мови має на меті вільне спілкування цією мовою, а це передбачає володіння міцними знаннями з граматики.

Ціль цієї статті — знайомство з існуючими методами викладання французької граматики.

1. Аудіо-усні, аудіовізуальні й структурно-глобальні аудіовізуальні методи

Методи аудіо-усні (МАУ) й методи аудіовізуальні (МAB) з'явилися в 50 роках століття. Вони поставили під сумнів традиційні (граматико-перекладні) методи вивчення іноземної мови. Починаючи з 50 років з'являються структурно-глобальні аудіовізуальні методи (СГАВ) (Ecole supérieure de Saint-Cloud). На думку П. Губеріна (колишня Югославія), мова — це акустично-візуальна система. Ця теорія Губеріна, яка є насамперед теорією слухового сприймання, стала основою фонетичних концептів СГАВ. П. Губеріна вважає, що вивчення другої іноземної мови проходить через такі відчуття: слух («аудіо» аспект) і зір («візуальний» аспект). Граматика, кліше, ситуація й мовний контекст сприяють цій розумовій інтеграції зовнішніх стимулювань через мозок. Здобутки цієї методології належать до структурної лінгвістики й біхевіористської психології.

Аудіовізуальні методи досить жорсткі. Учень не виявляє ініціативу при їх застосуванні. Він засвоює структури механічно через повторювальні вправи. Діалоги, персонажі й ситуації є стереотипними й не відображають того, що відбувається в реальній ситуації спілкування.

Перехід від аудіовізуальних методів до комунікативних не відбувся відразу й радикально. Він тривав добрий десяток років. За цей час виникли методи викладання граматики для середнього рівня навчання, а не лише для початківців. Аудіовізуальні методи були замінені на комунікативні.

2. Комунікативно-орієнтований підхід

Прихильники комунікативного підходу (КП) використовують теоретичні принципи, запозичені з різних дисциплін: соціолінгвістики: (Labov, Hymes, Bernstein), психолінгвістики (Bronckart, Гарнас'х), етнографіки комунікації: (Gumperz, Goffman), семантики: (Halliday, Fillmore), прагматики: (Austin, Grice, Searle), дискурсивного аналізу (Moirand).

Цей підхід англосаксонського походження затвердився на Заході всередині 70-х років, а в СРСР (Л. І. Бім, Є. І. Пассов та ін.) і на Україні (А. М. Алексюк, С. І. Подмозін та ін.), у 80-х роках минулого століття.

Його цілі — навчити учнів ефективному спілкуванню іноземною мовою. Тут учень вважається «комунікатором», тобто партнером у передачі значення чи висловлення. Учень великою мірою відповідає за своє власне навчання, настільки, наскільки роль викладача є менш директивною, ніж при аудіовізуальних чи традиційних методах. При комунікативному підході потреби учня приймаються до уваги залежно від його цілей. Мова розглядається як інструмент соціальної взаємодії. Звідси, необхідність розвивати в учня комунікативні компетенції. Цей метод був створений Dell Hymes (див. підручники Naedway, Streamline etc.). Комунікативна компетенція: мовні правила + правила узусу (Hymes), мовна компетенція + соціомовна компетенція + стратегічна компетенція (Canale et Swain). Делл Хайм через свою модель «SPEAKING» дозволив дидактикам поміркувати над поняттям «speech event» (комунікативна подія).

Різновидами комунікативного підходу є: проєктивний (Project English, 1985), інтенсивний (Г. А. Китайгородська), діяльнісний (І. І. Ільясов).

3. Еклектизм

Все вище сказане дозволяє зробити висновок, що викладання мов вступило в новий період, період еклектизму — поєднання методів. Це період нових методологічних концептів, розробки матеріалів, практичних пропозицій з боку авторів. Крістіан Пюран (Франція) пропонує два типи еклектизму: 1) еклектизм адаптації; 2) принципівий еклектизм. Перший представляє три варіанти.

1. Адаптація курсу до ситуацій навчання/вивчення розробником посібників. Врахування обмеженої кількості років навчання, тижневе навантаження, переповнені класи, обмеження, продиктовані навчальними програмами, системою іспитів тощо.

2. У другому варіанті адаптацію до навчання/вивчення роблять самі викладачі.

3. Розробник методу адаптує курс до традицій викладачів, пов'язаних з ситуаціями й цілями.

Граматика відіграє важливу роль у всіх цих методах навчання іноземної мови.

1. Активна граматика.. Це сукупність граматичних правил, які учень засвоює активно. Це граматика продукування. 2. Пасивна граматика, якою учень володіє лише на рівні пізнання. 3. Контекстуалізована/деконтекстуалізована граматика (КГ/ДГ). КГ викладається в контексті, в комунікативній ситуації, на виконання штучних вправ, складених з окремих фраз. Напр., лист, телефонна розмова, дискусія. ДГ вивчається поза контекстом чи комунікативною ситуацією. 4. Усна/письмова граматика (УГ/ПГ). УГ ґрунтується на діючих мовних нормах: дейктики, вигуки, вагання тощо. ПГ — це нормативна граматика. 5. Мовна/мовленнєва граматика. Мовна граматика — це сукупність правил, що управляє мовою як системою соціального характеру, що підлягає колективним конвенціям. Мовленнєва граматика — це правила конкретного й ефективного використання мови індивідуумом. 6. Дедуктивна/індуктивна граматика (ДГ/ІГ). ДГ — це вивчення граматики від правил до прикладів. ІГ — навпаки: від прикладів до правил. 7. Експліцитна/імпліцитна граматика (ЕГ/ІГ). ЕГ — це викладення й пояснення правил викладачем. ІГ — оволодіння функціонуванням граматики без жодного пояснення й метамови, спираючись лише на системне маніпулювання висловленнями й формами. 8. Внутрішня/зовнішня граматика (ВГ/ЗГ). ВГ — це система правил іноземної мови, побудованих учнем в певний момент, які він використовує спонтанно. ЗГ — це правила, дані викладачем чи взяті з підручника. 9. Нормативна/дескриптивна граматика (НГ/ДГ). НГ — це сукупність правил для захисту й контролю правильного мовлення чи письма. Це традиційна граматика. ДГ — це сукупність правил мови чи мовлення, які реально функціонують на противагу нормативній граматиці. 10. Структурна граматика/ генеративна/енонсивна (СГ/ГГ/ЕГ). СГ це перша сучасна граматика, заснована Ф. Соссюром. Вона описує мову у вжитку в певній мовній громаді в певну епоху. ГГ є формою структурної граматики. Вона ґрунтується на здобутках дистрибутивної граматики 40—55 років Харріса. Вона не дескриптивна, а експлікативна. ЕГ розглядає мовне продукування як висловлення, зроблені мовцем, тобто суб'єктом стосовно співрозмовника й стосовно ситуації висловлення.

Все вище зазначене дозволяє сказати, що без вивчення граматики неможливо засвоїти добре іноземну мову, а конкретний метод її вивчення залежить від конкретної ситуації.

Висновки

Методика	Плюси	Мінуси
Традиційний (граматико-перекладний метод)	Граматики, читання, переклад, письмо	Усна мова, аудіювання
Інтенсивний метод	Немає страху при усному мовленні	Граматики, фонетика, усне мовлення засмічене
Комунікативний	Усна розмовна мова, аудіювання	Граматики, читання, переклад

Головна проблема нетрадиційних методів: не розгубити інтенсивно здобутих навичок, практикуючи щоденне мовлення.

Головна проблема традиційних методів: як зробити так, щоб отримані широкі знання вивести на рівень практики.

Література

1. Бобильов О. А. Комунікативний метод, як метод активізації творчих можливостей особистості//Англійська мова та література. — К.: 2005. — № 26. — С. 2.
2. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. — М.: Педагогика, 1978. — С. 98—103.
3. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. — М.: Просвещение, 1991. — 223 с.

В. І. Круковський, канд. філол. наук, доц.,
кафедра іноземних мов ф-ту МЕіМ

ВЗАЄМОДІЯ МІЖ ВИКЛАДАЧЕМ І СТУДЕНТОМ В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА ПРИ ВИВЧЕННІ ЛЕКСИКИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Проблематика вивчення лексики є широкою: полісемія, конотації, переносне значення тощо.

Мета цієї статті — визначити коло проблем вивчення лексики іноземної мови та дати певні конкретні шляхи їх вирішення.

У процесі викладання іноземної мови викладач передає певну сукупність знань про цю мову у вигляді певної лінгвістичної моделі, теорії (граматики, словники), які стають потім основою на-